

Daandiin haqaa kami laata- kutaa 2ffaa

Description

Torbaan darbee keessa daandiin haqaa maal akka taâ€™Mee fi warroota daandii haqaa irra fagaatan addeessuuf yaalle turre. Daandiin haqaa karaa tokkicha ilmi namaa badii fi adabbii adda addaa irraa baraaramuun nageenya, gammachuu fi milkaaâ€™Minnna dhugaa galmaan itti gahuudha. Daandiin haqaa karaa ifaa fi qajeela taâ€™Mee kan dukkanni fi jallinni keessa hin jirreedha. Daandiin haqaa rakkoo ilma namaatif furmaata guutu kan qabuudha. Kanaafu daandiin haqaa kamiin akka taâ€™Mee hubachuuf faaydaa armaan olii kan irraa argannu yookiin isa keessatti kan argamu taâ€™Muu qaba.

Amma bakka dhaabanne irraa itti haa fufnu

Amantii haqaa irraa kan jallatan

Namoonni yeroo baayâ€™Mee amantiin haqaa kamiin akka taâ€™Mee hubachuu dadhabuu isaani irraa kan kaâ€™Mee dhamaâ€™Muuun dukkana jireenyatti kufu. Amantiin haqaa rakkoo isaanitiif furmaata taâ€™Muu kamiin akka taâ€™Mee addaan baafachuun itti ulfaata, sababoota adda addaa irraa kan kaâ€™Mee. Wantuma abbootin isaani hordofan qabachuun kuni amantii haqaati jedhanii mormu. Haqni fedhii namaa irratti kan hundoofu osoo hin taâ€™Mee madda dhugaa qabdi. Osoo haqni akka fedhii namoota hundaa taatee sila dachii fi samiin badde. Sababni isaas, beekumsa ilma nama gabaaba waan taâ€™Meeef wantoota addunyaa keessa jiran guutu hin beeku. Wantuma isa fundura jiruun murtii dabarsuun dachii mancaasa.

Amantiwwan addunyaa tana keessa jiran lakkoofsi isaani baayâ€™Meeedha. Namni hunduu amantiin ani hordofuu dhugaadha jedha. Namoota biroos gara isaa harkisuuf ni carraaqa. Garuu gaafiwwan akkana jedhan kaâ€™Muu dandaâ€™Maa â€œAmantiin kee maal irratti hundaaâ€™Mee dhugaa taâ€™Maa? ragaan kee maali? Amantii kee irraa buâ€™Maa maal argatte namoota biroo gara keetti harkiistaa?â€•â€• Wanti tokko haqa ykn dhugaa taâ€™Muuuf ragaa barbaachisa. Ragaa yoo hin qabaatin wantichi soba taâ€™Maa jechuudha. Amantiwwan addunyaa keessatti babalâ€™Matan keessaa muraasa isaani ragaa waliin mee haa ilaallu.

Kiristaanummaa fi Yahuudummaa

Amantiwwaan kunniin lamaan amantiwwan walitti dhiyaatanii fi seenaa dheeraa qabaniidha. Yahuudonni Nabi Muusa (Muse) hordofna yommuu jedhan kiristaanonni immoo Nabi Ä°isa (Iyyasuusin) hordofna jedhu. Eeti yeroo durii akkuma Yahudoonni jedhan Nabii Muusa kan hordofan turan, Kiristaanonniis akkasuma. Haa taâ€™TMuu malee akkuma yeroon darbuu fi dheeratun, warri kunniin amantii haqaa Nabi Muusa fi Isaa (lamaan isaani irratti nageenya haa jiraatu) barsiisa fi namoota itti waamaa turan irraa jallatu eegalan. Kitaabota qulqulluu isaani Rabbiin irraa buufame kan akka Tawraati fi Injiilin jijjiruu fi walitti naquu eegalan. Sababoota amanti haqaa irraa akka jalatan isaan taasisan keessaa fedhii Mootii isaani hordofuu, qabeenya addunyaa tanaa argachuuf oli gadi fiigu, fedhii ofiiti fi sheyxaana hordofu fi kkf dha. Dhiibbaa kana fi kkf irraa kan kaâ€™TMee kitaaba isaani fi aqiida (amantii) sirri diigu eegalan.

Wanta Ergamantoonni isaani hin barsiisne ummata barsiisu eegalan. Yahuudonni gooftan keenya Uzeeyr jedhan. Kiristaanonni immoo Ä°isan(Iyyasuus) gooftaa keenya jedhan. Yaada amantii (ideology) adda addaa qabachuun kitaaba keessatti katabuu eegalan. Haala kanaan ummataa daandii haqaa irraa jallisan. Qurâ€™TMaanni gocha isaani kana haala kanaan ibsa. Qurâ€™TMaanni yahudoota fi kiristaanota ibsuuf gaalee â€™Ahlal kitaab (warroota kitaaba)â€™• jedhu fayyadama.

â€™Dhugumatti isaan keessaa garee arraba isaanitin kitaaba miccirantu jira akka isin kitaaba irraa jettanii yaaddaniif. Garuu inni (wanti dubbatan) kitaaba irraa miti. Osoo inni Rabbiin biraa hin taâ€™TMin â€™Kuni Rabbiin biraayi.â€™• Jedhu. Osoma beekanu Rabbiin irratti kijiba dubbatu.â€™Suura Ali-Imraan:78

Kiristaanonni fi yahuudonni wanta kitaaba keessa hin jirre kitaabatti dabalani, dhugaa jirus keessaa haaqan. Haala kanaan ummata karaa haqaa irraa jallisan, Rabbiin irratti kijiban. Kitaaba isaani qofa miti jecha Qurâ€™TMaanatis micciruu barbaadu. Haa taâ€™TMuu malee isaani hin milkaaâ€™TMu.

Akka fakkeeniyatti â€™Iyyasuus gooftadha yookiin ilma gooftati.â€™• Jedhanii ummata jallisan. Iyyasuus taâ€™TMii Nabiyyin biraa gonkumaa â€™eani gooftadha, na waaqefadha.â€™• Jedhe barsiisaa akka hin turre Qurâ€™TMaanni haala kanaan ibsa.

â€™Ilma namaa tokkoof Rabbiin kitaaba, hukmii (beekumsaa fi hubannoo seera amantii) fi Nabiyyummaa isaaf kennee, ergasii namootan â€™Rabbii gaditti gabroota naaf taâ€™TMaaâ€™• jechuun isaaf hin malu. Garuu kan inni isaaniin jedhu â€™eewaan kitaaba barsiisaa turtanii fi waan qoâ€™TMataa turtaniif jecha beektota beekumsa isaanitin hojjatan taâ€™TMaa.â€™•â€™Suura Ali-Imraan:79

Nabiyyoonni yookiin namoonni biroo Rabbii gaditti naa waaqefadhu (gabbaraa) jechuutti mirga hin qaban. Nabiyyin yoo hin jedhin eenyutu akkana jedhe ree? Paappasoonni, qeysoonni, daqoononni daandii haqaa irraa ofii fi namoota biroo jallisan seeraa haarawa tumuu fi Rabbiin ala kan biraa gabbaruun ummataaf karaa godhan. Kitaaba Rabbiin kenneef injiili fi Towraatin ni miccirran, jechoota sirrii bakkaa haaqani kan ofii itti dabalani. Ergasii kuni Rabbii irraayi jedhan. Rabbiin warroota kanaaf adabbii hamaa waadaa galeef:

“Warra kitaaba harka isaaniitiin katabanii, ergasii isaan(kitaabaan) gatii muraasa bitachuuf jecha Kuni Rabbi biraa bujedhaniif badiin mirkanaa! Waan harki isaani barreessiteef jecha badiin isaanif haa ta! Ammas waan isaan argataniif jecha badiin isaanif haa ta! Suura Al-Baqaraa:79

Wanta xiqqoo qabeenya addunyaa tanaa argachuuf jecha kitaaba keessatti sobaa fi wanta haarawa uuman. Ummata irraa qabeenya walitti sassaaban. Naannoo keenya irraa yommuu namni Kiristaana tokko duu ykn carraa biraatti fayyadamuun qeysoonni fi pappasoonni qabeenya hangami akka sassaabani fudhatan salphatti hubachuu ni dandeenya. Qabeenya walitti kuusu qofaa miti namoota karaa Rabbii irraa garagalchu. Amala badaa isaani Qur’aani haala kanaan addeessa.

Yaa warra amantan! Dhugumatti irra hedduun hayyoota (amantii) fi moloksee qabeenya namoota haqaan malee nyaatu; karaa Rabbii irraas namoota deebisu. Isaan meetaa fi warqee kuusatan, kan karaa Rabbii irratti hin baasne adaba laaleessaan isaan gammachiisi. Guyyaa ibidda jahannam keessatti ishee (qabeenya walitti kuusaa turan) irratti hooifamu, kan addi isaanii, cinaachi isaaniti fi dugdi isaanii isheen gubamu Kuni waan isin lubbuu keessaniif kuusaa turtaniidha. Waan kuusaa turtaniif dhandhamaa. jedhamu! Suura At-tawbaa:34-35

Adaba cimaadhaa mitiree?

Islaamni dhugaa taau osoo beekanu ummata jallisuu fi irraa garagalchuuf dhagaan isaan hin buqqisne hin jiru.

Yaa warra kitaaba (kiristaanota fi yahuudota)! Sila maaliif osoo beektanu jallina ishee(karaa Rabbii) keessa barbaachaf karaa Rabbii irraa nama deebiftu? Rabbiinis waan isin dalagdan irraa dagataa miti. Jedhamu! Suura Ali-imraan:99

Namoota daandii haqaa irraa nu jallisuuf nu waaman akka hin ajajamneef Rabbiin haala kanaan nuu dhaama.

Yaa warra amantan! Yoo garee warra kitaabni kennameef irra taaniif ajajamtan, erga amantanii booda gara kufritti isin deebisu. Suura Ali-imraan:100

Kabajamtoota hordoftoota amantii kiristaana barruu tana dubbisaa jirtan hundaaf: kaayyoon keenya amantii keessan arrabsuuf yookiin gadi xiqqeesufi miti. Kaayyoon keenya haqaa ummataaf ibsinee, nageenya, gammachuu fi milkaa’inna bara baraa akka argataniidha. Tarii abbootin keessan kiristaana waan turaniif isiniis amantii isaani hordofuu dandeessu. Abbootin keessaniis hanqinna beekumsaa irraa

kan kaâ€™TMee qeysota hordofuun daandii haqaa irraa jallatuu dandaâ€™TMu. Isin immoo warra baratee fi xinxalle dhugaa fi soba addaan baasu dandaâ€™TMudha. Rabbiin Gooftaa keenya fi keessan taâ€™TMe namoota fedhii ofiitin ummata jallisan akka hin hordofne hunda keenyaf dhaamsa armaan gadii nuu dhaama.

â€™Jedhii: Yaa warra kitaabaa! Amantii keessan keessatti dhugaan ala (waan biraatti) amanuun daangaa hin darbinaa. Fedhii ummata duraan jallatanii darbanii, namoota hedduu jallisanii fi karaa qajeelaa irraa jallatanii hin hordofinaa.â€™Suura Al-Maaâ€™TMida:77

â€™Daangaa darbuun isaani kuni kan madde Iyyasuusif kabaja olâ€™TMaanaa isaa hin malle kennuudha; kana jechuun Iyyasuusin gara Gooftummaatti olkaasun â€™Gooftaa keenyaâ€™TM jedhan. Kuni daangaa haqaa darbuudha.

Fedhiin ummata duraan jallatanii immoo mootiin Roomaa wanta haarawa amanta kiristaana keessatti fide. Akkasumas fedhiin qeysoota fi Paappasoota amantii Kiristaana akka micciramu fi wal dhahuu godhanii jiru. Kan yaadatamu qabu Iyyasuus (nageenyi isa irratti haa jiraatu) Ergaa Rabbi haqaan geesse jira. Akkana jedhaa ture: â€™Yaa ilmaan Israaâ€™TMil! Rabbi Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessan taâ€™TMe gabbaraa. Dhugumatti namni Rabbitti waa qindeesse Rabbiin isarratti Jannata haraama(dhowwaa) taasiseera. Teessoon isaas ibidda. Miidhaa raawwattootafis tuumsitoonni hin jiran.â€™ Suuraa Al-Maaâ€™TMida 5:72 Ergaan kuni ummata kiristaanota fi yahuuda jallinna, wal dhabbiif fi fedhii duwwaa hordofuu irraa isaan baraaruu fi gargaaruf ergaa isaaniif darbeedha.â€™

Kanaafu kabajamtoota hordoftoota amantii kiristaana fedhii namoota darbanii amantii keessan jallisan hordofuun dhuma badaa irraa isin baraaruu ni dandaâ€™TMa?

Affeerran keenya kana:

Jedhi: â€™Yaa warra kitaaba! Gara jecha nuu fi isin jiddutti wal qixa taatee koottaa. (Isheenis) akka Rabbiin malee waan biraa hin gabbarre, Isattis waan biraa akka hin qindeessine, gariin keenyas garii keenya Rabbiin alatti gabbaramaa akka hin taasifanneedha.â€™ Yoo isaan kana irraa garagalan â€™Akka nuti Muslimoota taane ragaa bahaa.â€™ Jedhaanâ€™ Suura Ali-Ä°mraan:64

Kunniin tuqaale wali galteeti. Kana irraa yoo garagaltan isin hin dirqisiisnu. Sababni isaas;

â€™Yaa ilmaan namaa! Dhugaan Gooftaa keessan irraa isinitti dhufee jira. Namni qajeel, kan inni qajeelu lubbuma ofiitif. Namni jallates, kan inni jallatu ofuma irratti. Anis isin irratti bakka buâ€™TMaa miti.â€™jedhSuuraa Yuunus: 108

Addunyaa aakhiratti fedhii fi seexana hordofuu osoo hin taâ€™TMin Rabbiin hordofutu nama baasa, badhaadhinnaa fi gammachuu fida. Daandii haqaa Islaama irra deemun rakkoo guyyaa guyyaan nama muudatuf furmaata taâ€™TMa yoo abbichi beeke itti fayyadame. Daandii haqaa kana irra deemun rakkinna, dhiphinnaa, dhamaâ€™TMiinsa, dukkana keessaa nama baasun gara gammachuu, nageenya fi milkaaâ€™TMinnatti ceesisa.

â€œâ€Ergasi yoo Ana (Rabbii) irraa qajeelfamni isinitti dhufe, namni qajeelfama kiyya hordofe hin jallatu (addunyaa kana keessatti), hin rakkatus (jireenya duâ€™TMaan booda (aakiratti))â€•
Suuraa Xaahaa:123

Kanaafu jallinnaa, dhiphinna addunyaa kana keessaa fi rakkinna aakhiraa irraa baraaramuuf furmaanni keenya karaa qajeelaa hordofuudha.Dhugaa kana hubachuuf Islaama hordofuu fi qo’achuu barbaachisadha.

Gudunfaa

Ilmi nama calâ€™TMiseetumaan dachii kana irra kan jiraatu osoo hin taâ€™TMin kaayyoo guddaa tokkoof uumame. Kaayyoo san yoo beekan garam akka deeman namatti akeeka. Kaayyoo san wallaalun immoo hurrii jireenya namatti buusa, jireenyi hiika dhabdi. Kunoo kaayyoo ilma namaati fi jinni gabaabumatti kana:

â€œJinnii fi ilma namaa akka Ana(Rabbi) qofa gabbaraniif(waaqefataniif) Â malee hin uumne.â€•
Â Suura Az-Zaariyat (51):56

Kanaafu kaayyoon uumama keenya Rabbiin qofa fi qofa gabbaruudha. Rabbiin gabbaruu jechuun salaatu, soomu, zaka baasu qofa osoo hin taâ€™TMin jireenya ilma namaa guutu kan haguugudha. Seera Rabbitti buluu fi Isa sodaachun yommuu wanta badaa irraa dheessitu fi yommuu hojiiwwan gaarii hojjattu, Rabbiin gabbaraa jirtaa jechuudha. Rabbiin gabbaruu jechuun Isaaf buâ€™TMaa buusu osoo hin taâ€™TMin matama keenya qofaaf buâ€™TMaa buusna. Rabbitti bulun wantoota hamaa irraa si tiksa. Isatti buluu diduun immoo wantoota hamaa fi rakkinna adda addaaf nama saaxila. Mee atummaan yeroo rakkoo hangam akk dhiphattu ilaali. Karaa rakkoo kana keessa itti bahan ni barbaadda. Garuu yommuu karaan hunduu sitti cufamu gara Rabbii deebiâ€™TMu malee furmaata biraa hin qabdu. Kanaafu daandii haqaa Rabbiin diriirse irra deemun dhiphinnaa fi rakkoo adda addaa irraa of haa baraarru. Namni qajeel ofuma fayyada, kan jallates matama ofii qofa miidha.

Hanga torbaan kutaa itti aanuun walitti deebinutti assalamu aleykum wa rahmatullahi wa barakaatuh.

Date Created

July 16, 2016

Author

admin